

KAVCIJSKI SISTEM NA DANSKEM

dosega tako okoljske kot ekonomske cilje

O sistemu

Kavcijski sistem na Danskem deluje že 20 let. Trenutno reciklirajo 96 % plastenk, kar je največ v EU in precej več od predpisanega cilja 90 % recikliranih plastenk do leta 2029. Tako pri plastenkah prihranijo 81 % emisij CO₂. Obenem pa je embalažina za proizvajalce in uvoznike trenutno skoraj nič.

Zgodovina

Tako kot pri nas, so tudi na Danskem v preteklosti poznali kavcijski sistem za vračanje steklenic za vnovično rabo. Že leta 1890 so predpisali standardno steklenico za pivo, ki so jo morale uporabljati vse pivovarne. Tako so na Danskem še danes na voljo pijače v standardnih povratnih steklenicah za pivo in za gazirane pijače, ki jih lahko 30-krat znova napolnijo.

V 50-ih letih se je embalaža pijač pričela spreminjati, pri pivu so steklenice pričele nadomeščati pločevinke. Danci so ljubitelji piva v steklenicah, zato se pločevinke niso 'prijele' in so jih v 80-ih skušali celo prepovedati, a se je vmešala Evropska komisija. V 90-ih je steklenice pričela nadomeščati še PET plastika. Proizvajalci pijač in trgovci so se začeli pogovarjati o nadgradnji kavcijskega sistema, da bi vanj vključili še nepovratno embalažo.

Dansk Retursystem

Odločili so se za centralizirano, nepridobitno upravljanje sistema, pri katerem sodelujejo proizvajalci pijač in trgovci. Vsa embalaža v kavcijskem sistemu mora biti vračljiva ali reciklabilna. Zakonodaja predpisuje cilje zbiranja, vključene vrste pijač in embalaže, kateri proizvajalci in uvozniki so v vključeni v sistem ter zavezanec za vzpostavitev vračilnih točk.

Leta 2022 so reciklirali 2 milijardi kosov embalaže (oziroma 74.000 ton) in tako za 223.000 ton znižali njen ogljični odtis. Ločeno zberejo 92 % na trg dane kavcijske embalaže pijač.

Upravljavec sistema nima nobenega dostopa do tržnih podatkov ali informacij o posameznih blagovnih znamkah.

Podatki o embalaži se namreč ne nahajajo pri upravljavcu sistema, pač pa pri neodvisni računovodski agenciji.

Imajo 14.490 vračilnih točk v trgovinah, pisarnah in gostinstvu. V sistemu sodeluje 1.637 proizvajalcev in uvoznikov s 54.982 vrstami embalaže pijač. V sistem so vključeni pivo, brezalkoholne pijače, voda, sadni sokovi in sirupi. Vsaka nova vrsta pijače mora biti najprej registrirana v sistemu ter opremljena z varnostno nalepko kavcijskega sistema in označena z ustrezno črtno kodo, ki jo prepoznajo vse vrste avtomatov.

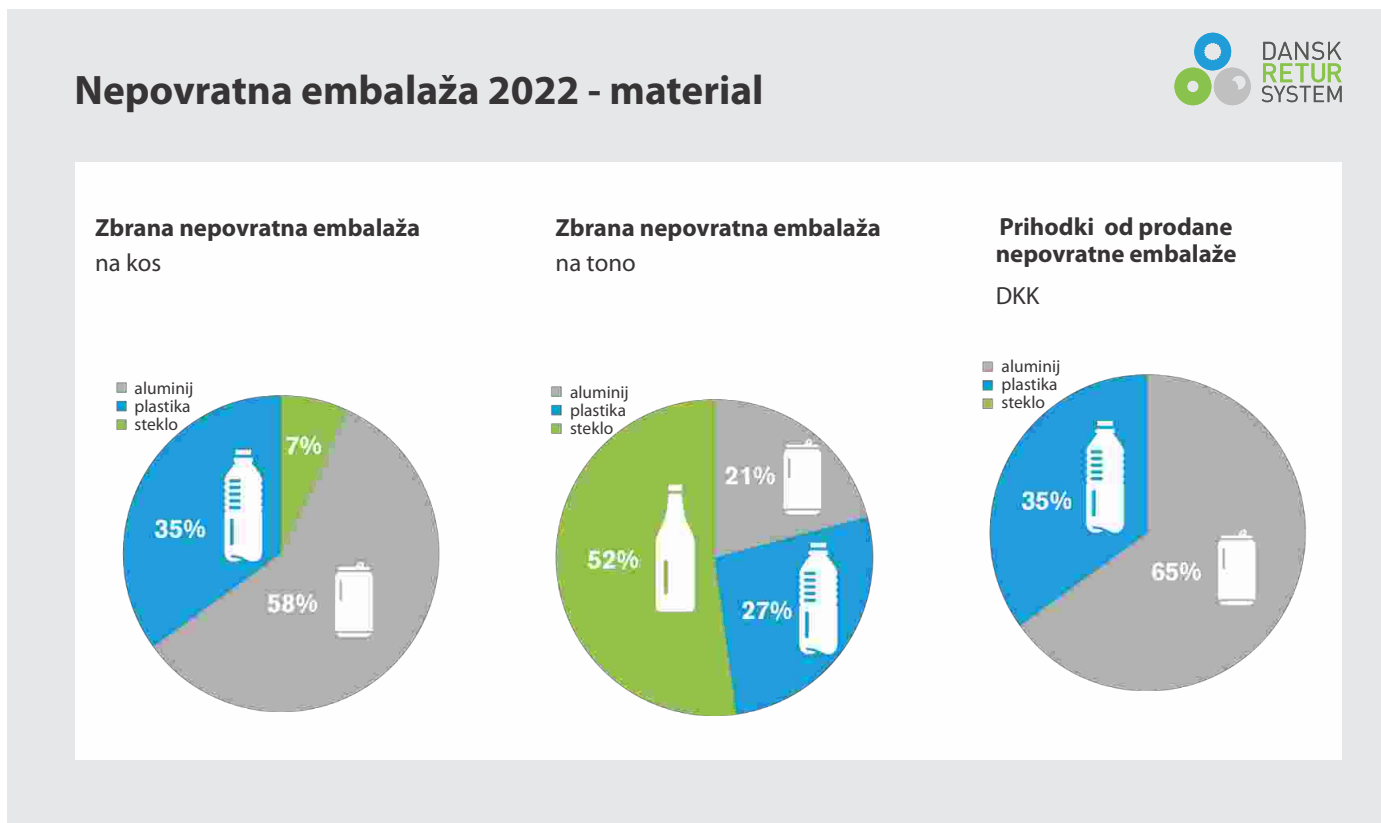
Na večjih vračilnih točkah se embalaža avtomatsko razvršča glede na material in stisne. Razvili so posebne tovornjake za odvoz, ki lahko sprejmejo med 160.000 in 240.000 stisnjenih kosov embalaže in jo operejo kar na prevzemnem mestu. S stiskanjem trgovine prihranijo prostor, zmanjša se frekvenca prevozov, kar prispeva k nižjemu okoljskem odtisu. V manjših trgovinah so ročna vračilna mesta, ki embalaže ne razvrščajo ali stiskajo. Poleg vračilnih točk v trgovinah, so postavili še posebne postaje, namenjene vračanju večjih količin embalaže.

Danski kavcijski sistem omogoča majhnim, lokalnim proizvajalcem med katerimi so večinoma pivovarne, da pijače prodajajo po celi državi, saj sistem poskrbi za zbiranje steklenic.

Tako je na Danskem trgu na voljo velika pestrost piv, kar trgovcem prinaša večjo prodajo.

Slika 1: Nepovratna embalaža je iz stekla, aluminija in plastike. Deleži embalaže, če se merijo v kosih, tonah in prihodkih od prodaje zbranih materialov.

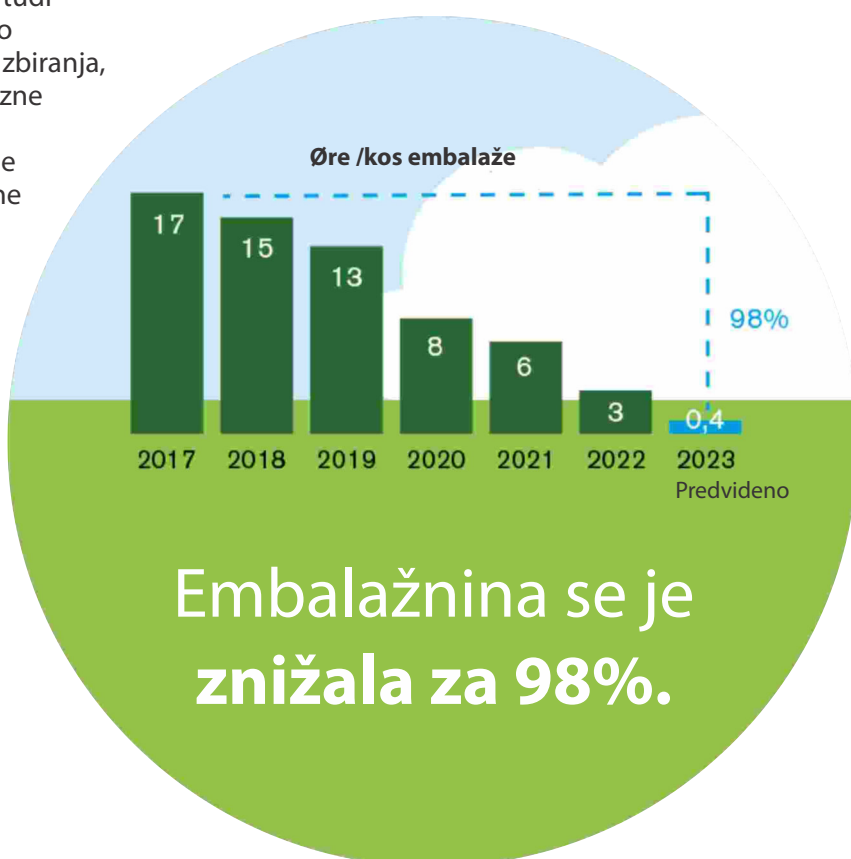

Krožno gospodarstvo

Tako kot drugi evropski kavcijski sistemi se tudi danski financira iz treh virov. Z embalažnino proizvajalci in uvozniki pijač krijejo stroške zbiranja, prevoza, sortiranja, štetja in recikliranja prazne embalaže. Drugi vir predstavlja prodaja materialov za recikliranje. Tretji pa so kavcije embalaže, ki nikoli ni bila vrnjena na vračilne točke.

Višina embalažnine je določena glede na vrsto embalaže, znižano za prihodke od prodaje materiala. Sistem ne dovoljuje, da bi ena vrsta materiala pokrivala stroške druge vrste materiala. Takšen pristop spodbuja učinkovitost sistema, saj nižji stroški ravnanja z embalažo in višja vrednost materiala pomeni cenejši sistem. Če je plastenka denimo obarvana, to pomeni višjo embalažnino - bodisi zaradi manjše možnosti recikliranja ali zaradi kompleksnejšega sistema obdelave. Višino embalažnine v skladu z zakonodajo vsako leto potrdi Agencija za okolje.

Slika 2: Danski sistem je tudi stroškovno učinkovit (50 Øre = 1/2 danske krone)

Danci poudarjajo pomembnost transparentnosti in kredibilnosti sistema, ki deluje po načelu nepridobitnosti, je v zasebni lasti in ob enem reguliran z zakonodajo. Deluje v navzkrižju različnih interesov, zato kot pomembno poudarjajo, da noben akter sistema ali vrsta embalaže nima prednosti pred ostalimi.

Leta 2020 so začeli z izboljšavami sistema z namenom večje učinkovitosti celotne verige: od prodaje materialov, načrtovanja poti, uvajanja kompaktorjev v trgovine, prevoza večjih količin stekla neposredno iz supermarketov v steklarne ter večjo avtomatizacijo obdelave zbranega materiala. Vračilne točke so naredili dostopnejše tudi s pomočjo kavcijskih postaj, ki uporabnikom omogočajo lažje vračanje večjih količin embalaže. S pomočjo digitalizacije potrošniki lahko vnaprej preverijo, ali posamezna vračilna točka deluje ali ne.

Danski sistem - tako kot vsi ostali - poudarjajo pomen nenehnega komuniciranja. "Ni vseeno ali zgolj premikaš kamne, ali gradiš katedralo," pravijo. S komuniciranjem in vključevanjem akterjev ter javnosti vpliva na višje stopnje vračanja embalaže.

Sistem je uspel zvišati delež vrnjene embalaže, ob enem pa znižati embalažnino.

Sodelovanje s proizvajalci je omogočilo proizvodnjo embalaže v skladu z visokimi zahtevami za živilsko embalažo. Tako zagotavljajo visoko vrednost materiala znotraj zaprtih zank, v katerih plastenka postane nova plastenka in pločevinka nova pločevinka.

Sistemu je uspelo doseči 92 % vračanje embalaže pijač, ki se skoraj brez odpadka znova in znova reciklira v novo embalažo. Obenem pa proizvajalce nič ne stane. To pomeni, da danski kavcijski sistem dosega tako okoljske kot ekonomske cilje.

Viri:
 DanskRetursystem, 20 years of producer responsibility across sectors, 2022, dostopno: <https://danskretursystem.dk/en/about-us/producer-responsibility/>
 Predstavitev na webinarju Deep Dive European DRS, 15.6.2023

Slika 3: Danski sistem dosega okoljske in ekonomske cilje. Embalaža kroži v zaprtih zankah posameznih materialov. Prodaja materialov za recikliranje pokriva stroške kavcijskega sistema. (KR= danska krona)

